

ปัจจัยโดยรวมที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*

คมเดช บุญประเสริฐ¹ นันทิพย์ วิภาวิน² ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ³ สุทธินันท์ ชื่นชม⁴

Received 07/07/2021 Revised 19/07/2021 Accepted 21/07/2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วยสาขาวิชาภาษา ภาษาศาสตร์ วรรณคดี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ปรัชญา ศาสนาและเทววิทยา จำนวน 374 คน และกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย ผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารคณะและอาจารย์ด้านมนุษยศาสตร์จำนวนรวม 55 คน จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐจำนวน 9 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลจากการวิจัยพบว่าปัจจัยโดยรวมที่มีต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ใช้ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน และปัจจัยด้านแหล่งสารสนเทศ โดยปัจจัยทางตรงที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ใช้ โดยตัวแปรที่มีผลต่อการใช้มากที่สุดคือ การรับรู้ประโยชน์ ตัวแปรรองลงมาคือ เครื่องมือที่ใช้อ่าน ทศนคติ และแรงจูงใจ ซึ่งปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นตัวแปรที่มีผลต่อการใช้มากที่สุดคือสัญญาณอินเทอร์เน็ต ส่วนปัจจัยทางอ้อมที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์นั้น ซึ่งเป็นปัจจัยด้านการเรียนการสอนและปัจจัยด้านแหล่งสารสนเทศ โดยตัวแปรที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด คือการแนะนำทรัพยากรสารสนเทศ ดิจิทัลของอาจารย์ผู้สอนและการแปลงหนังสือหายากเป็นดิจิทัลของห้องสมุดสถาบันการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : หนังสืออิเล็กทรอนิกส์; นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุष्ฎิณีพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎิณีบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์) สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎิณีบัณฑิต แขนงสารสนเทศศาสตร์ สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อีเมล: komdech.boo@siam.edu

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อีเมล: namtip.wip@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อีเมล: taweewat.wat@stou.ac.th

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อีเมล: sutthinan@hotmail.com

Overall Factors Affecting E-books Usage of Humanities Graduate Students in Public Universities *

Komdech Boonprasert ¹ Namtip Wipawin ² Taweewat Watthanakuljaroen ³ Sutthinan Chuenchom ⁴

Received 07/07/2021 Revised 19/07/2021 Accepted 21/07/2021

Abstract

This research paper aims to study the factors both directly and indirectly affecting the use of e-books among humanities graduate students in public universities. This research uses a mixed method by separating the sample into 2 groups. Group 1 consists of 374 graduate students in the fields of humanities, languages, linguistics, literature, culture, history, archeology, philosophy, religion and theology. Group 2 consisted of 55 key informants, administrators and lecturers from the humanities faculty and library administrators from 9 public universities. The research instruments were structured in-depth questionnaires and interviews. The statistics used for quantitative data analysis were percentage, mean and standard deviation. The qualitative data were analyzed by content analysis method.

The results of the research showed that, Overall factors affecting e-book usage of humanities graduate students in public universities such as user factors, Information technology factors, teaching-

learning factors, and information resource factors. The most success affect factors is the user factors. The sub-factors that affect usage the most are the perception of benefit, the reading tools, the attitudes and motivation. Information technology factors is the most variable that affects usage the most is the internet signal. The indirect factors affecting e-books usage among humanities graduate students which are teaching and learning factors and information sources. The variable that affects e-books usage the most are the suggestion of digital resource by teachers and the transformation of rare books in academic libraries to digital form.

Keywords: E-books, Humanities Graduate Students

---

* This research article is one of the part of dissertation title: The Development of Strategies to Promote Electronic Book Usage of Humanities Graduate Students in Public Universities.

¹ Ph.D. Student, PhD Program in Information Science Faculty of Liberal Arts Sukhothai Thammathirat Open University

e-mail: komdech.boo@siam.edu

³ Associate Professor of Faculty of Liberal Arts Sukhothai Thammathirat Open University

e-mail: nwipawin@gmail.com

⁴ Associate Professor of School of Educational Studies Sukhothai Thammathirat Open University

e-mail: taweewat.wat@stou.ac.th

⁵ Assistant Professor of Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiangmai Rajabhat University

e-mail: sutthinan@hotmail.com

บทนำ

ในปัจจุบันการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้นมีการใช้อย่างแพร่หลายแต่มีการใช้เพิ่มขึ้นแต่ละปีในอัตราส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการใช้ในแต่ละปีเพิ่มขึ้นมีอัตราสูง ซึ่งแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการใช้นี้มีสาเหตุเกิดจากทั้งตัวผู้ใช้เองและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้ โดยปัจจัยที่เกิดจากของผู้ใช้เองนั้น จากงานวิจัยในประเทศอินเดีย Ramaiah (2012a) ได้วิจัยเกี่ยวกับการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งผลการศึกษพบว่าผู้ใช้ชอบที่จะอ่านหนังสือที่เป็นรูปเล่มมากกว่าอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยเหตุผลที่ผู้ใช้ชอบอ่านหนังสือที่เป็นรูปเล่มมากกว่าเนื่องจากสามารถ

พกพาไปอ่านที่ไหนเมื่อไหร่ก็ได้ และเปิดอ่านได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ Wilson (1997) ที่บอกว่าหนังสือนั้นสามารถพกพาได้สะดวก จะหยิบใช้ก็ง่าย อีกทั้งยังได้อารมณ์สุนทรีย์ แต่บางคนที่ชอบใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้น เห็นว่า สามารถที่จะเรียนรู้การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ง่าย และสามารถค้นหาข้อความตามที่ต้องการได้ บางครั้งผู้ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้พิจารณาประโยชน์ของการนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป ทำให้มองข้ามความคุ้มค่าของการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจากการศึกษาของ Ramaiah (2012a) ในประเทศอินเดียนั้น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์และโปรแกรมการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ยังมีราคาสูง ซึ่งตรงกับความเห็นของ Botero, Carrico, Dygert, & Lightcap (2009) ที่ต้องการเข้าไปอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างสะดวกสบายโดยที่ราคาไม่แพง นอกจากนี้สามารถประเมินจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจได้ โดยถ้าอยู่ในสังคมที่ได้รับการปลูกฝังและเอื้อต่อการใช้อิเล็กทรอนิกส์จะมีโอกาสที่จะใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากกว่า รวมไปถึงความแตกต่างของสังคมเมืองกับสังคมชนบท จะทำให้มีโอกาสในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน ส่วนสภาพเศรษฐกิจนั้นถ้ามีความคล่องตัวทางเศรษฐกิจจะทำให้มีโอกาสใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากกว่าช่วงที่สภาพเศรษฐกิจฝืดเคือง ซึ่งปัจจัยที่เกิดจากตนเองเหล่านี้ ถ้ามีความแตกต่างกันจะทำให้การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้มีความแตกต่างกันไปด้วย (Bansal, 2011) นอกจากนี้ด้านเทคโนโลยี มีผลต่อการการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากสัญญาณเครือข่ายที่ยังครอบคลุมไม่ทั่วถึงหรือสัญญาณไม่แรงพอที่จะถ่ายทอดข้อมูล (Transfer) เป็นระยะเวลาสั้นๆติดต่อกันได้ ซึ่งทำให้ไม่สามารถเข้าใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์หรือเกิดการค้างของหน้าจอในการเข้าไปใช้งานได้ และอุปกรณ์เครื่องมือ รวมถึงโปรแกรมซอฟต์แวร์ที่ใช้ มีปัญหาของการเข้าถึง (Usability) ซึ่งการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้นจะต้องมีการใช้งานคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์สื่อสารโดยผ่านโปรแกรม ทำให้ขั้นตอนการใช้งานยังมีการซับซ้อน รวมไปถึงการค้นหาเนื้อหาที่ต้องการหรือการเชื่อมโยงเนื้อหาในการใช้งาน อาจใช้เวลาหรือมีความยุ่งยากในการเข้าใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ (Chu, 2003) ซึ่งการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ (User Interface) นั้นมีการแสดงผลตอบสนองต่อผู้ใช้ไม่เป็นไปตามที่ต้องการ โดยต้องมีการปรับแต่งหน้าจอการใช้งานไม่ว่าจะเป็นลักษณะตัวอักษร ขนาดตัวอักษร ตำแหน่งการขยาย รูปแบบพื้นหลัง เป็นต้น ทำให้ไม่เกิดความประทับใจในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ (Crestani, Landoni, & Melucci, 2006) ซึ่งสอดคล้องกับ Li, Poe, Potter, Quigley, & Wilson (2011) ที่ได้สรุปว่า ผู้ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความต้องการใช้งานที่สามารถติดต่อเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว เนื้อหาที่ได้รับมีคุณภาพ หน้าจอใช้งานมีความละเอียดสูง สามารถเข้าถึงในแต่ละบทของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้และที่สำคัญสามารถสืบค้นได้จากระบบสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดและระบบสืบค้นเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ Beisler, & Kurt (2012) ได้กล่าวถึงปัญหาการจัดการรูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีความแตกต่างกันในวงการผู้ผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่ต้องใช้ผ่านเว็บ (Web-Base) รูปแบบที่ใช้บนแผ่นซีดี (Application-Base) และรูปแบบที่ใช้ผ่านอุปกรณ์ (Device-Base) ทำให้ผู้ใช้นั้นจะต้องมีการใช้งานเครื่องมืออ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีความแตกต่างกัน ส่วนผลกระทบด้านสุขภาพนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเมื่อยล้าของสายตา ซึ่งเกิดจากการจ้องหน้าจอนานๆบางครั้งมีผลต่อ

การปวดศีรษะได้ (Ramaiah, 2012b) และความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อในร่างกายซึ่งเมื่ออยู่ในท่าเดิมเป็นเวลานานทำให้กล้ามเนื้อเกิดความเครียดเกร็งขึ้นมาได้ (Gregory, 2008)

นอกจากปัจจัยที่เกิดจากผู้ใช้และเทคโนโลยีสารสนเทศแล้ว สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนก็สามารถกระตุ้นให้เกิดการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยรับรู้ว่ามีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งเกิดจากการค้นหาเจอหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยบังเอิญ หรือได้รับการแนะนำให้รู้จัก ซึ่ง Falc (2013) ได้กล่าวว่าครูอาจารย์ผู้สอนจะเป็นผู้ที่แนะนำแหล่งทรัพยากรสารสนเทศให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นถ้าอาจารย์ผู้สอนไม่แนะนำหรือแนะนำแหล่งทรัพยากรสารสนเทศ ผู้เรียนจะไม่ทราบหรือเข้าไปใช้แหล่งทรัพยากรสารสนเทศเฉพาะที่อาจารย์ผู้สอนแนะนำเป็นหลัก เมื่อเริ่มมีความสนใจ ต้องการรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพิ่มเติม โดยบางครั้งบุคคลรอบข้างแนะนำ หรือโน้มน้าว ชักจูงให้เกิดความสนใจเกี่ยวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์หรือ บุคคลเหล่านี้ได้นำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่มากมาเป็นตัวอย่าง (Croft, & Bedi, 2005) นอกจากนี้ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการให้บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จะทำให้เกิดการรับรู้ได้ (Croft, & Davis, 2010) อีกทั้งห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษานั้นมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างจุดดึงดูดที่ทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้าได้มีความสนใจหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ รวมทั้งเป็นแหล่งที่แนะนำและให้การทดลองใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้ที่สนใจ

จากการวิจัยในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งของประเทศแคนาดาพบว่า ปริมาณการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความสอดคล้องกับระดับการศึกษาของผู้ใช้ (Lamothe, 2013) เนื่องจากการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานั้นจะต้องมีการศึกษาหาความรู้และค้นคว้าสำหรับการทำรายงานในชั้นเรียนและค้นคว้าข้อมูลในการทำวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษามากกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี ทำให้การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในระดับปริญญาเอกกับปริญญาโทนั้น มีสัดส่วนการใช้งานมากกว่าในระดับปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับ Hwang, Kim, Lee and Hwan Kim (2014) พบว่า อาจารย์มีการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มากที่สุดร้อยละ 78.0 รองลงมาจะเป็นนักศึกษาระดับปริญญาเอก กับ นักศึกษาระดับปริญญาโท เป็นร้อยละ 63.9 กับ ร้อยละ 63.3 ตามลำดับ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้แบบสอบถามกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ และการสัมภาษณ์ผู้บริหารห้องสมุด ผู้บริหารคณะและอาจารย์ด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เพื่อให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลด้านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างเหมาะสมและเกิดความคุ้มค่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางตรงที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

2) เพื่อศึกษาปัจจัยทางอ้อมที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งมีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 สํารวจปัจจัยทางตรงจากนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 9 แห่ง โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (คำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 คน)

กลุ่มที่ 2 สํารวจปัจจัยทางอ้อมจาก ผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารและอาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐจำนวน 9 แห่ง จำนวน 55 คนโดยการสุ่มแบบง่าย

2) การพัฒนาแบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีขั้นตอน ดังนี้

2.1) การศึกษา วิเคราะห์ แนวคิด วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

2.2) ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มาพัฒนาแบบสอบถามสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา และสาขาวิชา

ตอนที่ 2 ปัจจัยทางตรงที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่ปัจจัยด้านผู้ใช้และปัจจัยด้านเทคโนโลยี

2.3) พัฒนาแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับผู้บริหารคณะด้านมนุษยศาสตร์ สำหรับผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา สำหรับอาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ ในการสํารวจปัจจัยทางอ้อมที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่ปัจจัยด้านการเรียนการสอนและปัจจัยด้านแหล่งสารสนเทศ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามได้จำนวนทั้งหมด 374 ชุด คิดเป็นร้อยละ 87.38 จากแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาทั้งหมด 428 ชุด ได้สัมภาษณ์ผู้บริหารหรือตัวแทนของผู้บริหารคณะทางด้านมนุษยศาสตร์จำนวน 10 ท่าน ผู้บริหารหรือตัวแทนที่ได้รับการมอบหมายจากผู้บริหารของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 9 ท่าน อาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์จำนวน 36 ท่าน

- 4) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้
- 4.1) ค่าความถี่และค่าร้อยละ สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
  - 4.2) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ในแต่ละปัจจัย ซึ่งผู้วิจัยกำหนดการแปลผลค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็น 5 ระดับ ดังนี้
    - 4.20 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
    - 3.40 - 4.19 หมายถึง ระดับมาก
    - 2.60 - 3.39 หมายถึง ระดับปานกลาง
    - 1.80 - 2.59 หมายถึง ระดับน้อย
    - 1.00 - 1.79 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด
  - 4.3) การวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ตัวแปรที่เกิดจากการเรียนการสอนและแหล่งทรัพยากรสารสนเทศซึ่งมีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์

ผลการวิจัย

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1) ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาจำแนกตามเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา และกลุ่มสาขาวิชา นักศึกษาเป็นเพศหญิง จำนวน 227 คน (ร้อยละ 60.70) เป็นเพศชาย จำนวน 147 คน (ร้อยละ 39.30) อยู่ในช่วงอายุ 26-35 ปี มากที่สุดจำนวน 173 คน (ร้อยละ 46.26) รองลงมา อายุต่ำกว่า 26 ปี และช่วงอายุ 36-45 ปี จำนวน 92 คน (ร้อยละ 24.60) เท่ากัน โดยมีอายุ 46 ปีขึ้นไปน้อยที่สุด จำนวน 17 คน (ร้อยละ 4.54)

นักศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท จำนวน 275 คน (ร้อยละ 73.53) ปริญญาเอก จำนวน 99 คน (ร้อยละ 26.47) โดยอยู่ในกลุ่มสาขาวิชาภาษาและภาษาศาสตร์มากที่สุด จำนวน 265 คน (ร้อยละ 70.85) รองลงมา กลุ่มสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและเทววิทยา จำนวน 49 คน (ร้อยละ 13.10) กลุ่มสาขาวิชา โบราณคดีและประวัติศาสตร์ จำนวน 32 คน (ร้อยละ 8.56) และกลุ่มสาขาวิชา วัฒนธรรมและวรรณคดี จำนวน 28 คน (ร้อยละ 7.49)

1.2) การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาจำแนกตามเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา และกลุ่มสาขาวิชา

การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 79.68 โดยเป็นเพศชายมีผู้ใช้คิดเป็นร้อยละ 80.95 และเพศหญิงมีผู้ใช้คิดเป็นร้อยละ 78.85 โดยอายุต่ำกว่า 26 ปี มีผู้ใช้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ

86.96 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 81.52 ซึ่งกำลังศึกษาระดับปริญญาเอกมีผู้ใช้คิดเป็นร้อยละ 89.90 และระดับปริญญาโทคิดมีผู้ใช้เป็นร้อยละ 76.00 โดยผู้ใช้ที่ศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาโบราณคดีและประวัติศาสตร์มีการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 96.88 รองลงมาในกลุ่มสาขาวิชาวัฒนธรรมและวรรณคดีคิดเป็นร้อยละ 85.71 กลุ่มสาขาวิชาภาษาและภาษาศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 79.62 และกลุ่มสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและเทววิทยาคิดเป็นร้อยละ 65.31 ตามลำดับ

2) ปัจจัยโดยรวมที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ประกอบด้วยปัจจัยทางตรงที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ใช้และปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยทางอ้อมที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน และปัจจัยด้านแหล่งสารสนเทศ

2.1) ปัจจัยด้านผู้ใช้ ประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัวแปรได้แก่ ทักษะคิด แรงจูงใจ การรับรู้ประโยชน์ และเครื่องมือที่ใช้อ่าน จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านผู้ใช้ที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษามากที่สุดนั้น ได้แก่ตัวแปรด้านการรับรู้ประโยชน์ ($\bar{X}=4.01$) รองลงมาเป็นตัวแปรด้านเครื่องมือที่ใช้อ่าน ($\bar{X}=3.69$) และตัวแปรด้านทักษะคิด ($\bar{X}=3.49$) ตามลำดับ โดยตัวแปรด้านแรงจูงใจ ($\bar{X}=2.97$) มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์น้อยที่สุด

2.1.1 ตัวแปรด้านการรับรู้ประโยชน์

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถใช้งานเวลาได้ก็ได้อีกได้ ($\bar{X}=4.18$) สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้รวดเร็ว ($\bar{X}=4.15$) สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย ($\bar{X}=4.09$) และสามารถใช้งานที่ไหนก็ได้ ($\bar{X}=3.99$) มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ระดับมาก

2.1.2 ตัวแปรด้านทักษะคิด

จากการศึกษาพบว่า ความรู้สึกดีในการใช้ ($\bar{X}=3.96$) และความชำนาญในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}=3.85$) มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ระดับมาก ส่วนผู้ที่คิดว่าการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แล้วแสดงว่าเป็นคนทันสมัย ($\bar{X}=2.69$) มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ระดับปานกลาง

2.1.3 ตัวแปรด้านแรงจูงใจ

จากการศึกษาพบว่า อาจารย์แนะนำให้ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}=3.68$) มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ระดับมาก ส่วนเพื่อนแนะนำให้ใช้ ($\bar{X}=2.97$) บุคลากรห้องสมุดแนะนำให้ใช้ ($\bar{X}=2.95$) และตัวแทนจำหน่ายให้ทดลองใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}=2.78$) มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ระดับปานกลาง ส่วนคนในครอบครัวแนะนำให้ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}=2.47$) มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ระดับน้อย

2.1.4 ตัวแปรด้านเครื่องมือที่ใช้อ่าน

จากการศึกษาพบว่า ความง่ายในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากการมีปุ่มในการแปลภาษา ($\bar{X}=3.80$) มีปุ่มช่วยเหลือการใช้งาน ($\bar{X}=3.65$) และมี Link การเชื่อมโยงเนื้อหา ($\bar{X}=3.63$) มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ระดับมาก

2.2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่อยู่ระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับตัวแปรจากที่มีผลมากที่สุดดังนี้ ถ้าไม่มีอินเทอร์เน็ตแล้วไม่สามารถเข้าใช้งานได้ ($\bar{X}=4.08$) ถ้าอินเทอร์เน็ตติดขัดทำให้มีการใช้งานที่สะดุด ($\bar{X}=4.02$) การใช้งานผ่านอุปกรณ์พกพาทำให้เสียสายตา ($\bar{X}=3.93$) การใช้งานผ่านอุปกรณ์พกพาทำให้ปวดเมื่อย ($\bar{X}=3.75$) การใช้งานผ่านอุปกรณ์พกพาต้องปรับแสงและตัวอักษรบ่อย ($\bar{X}=3.56$) การใช้งานผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ทำให้ปวดเมื่อย ($\bar{X}=3.52$) การใช้งานผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ทำให้เสียสายตา ($\bar{X}=3.49$) และไม่มีเนื้อหาที่ต้องการ ($\bar{X}=3.42$) ส่วนปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ระดับปานกลางมีดังนี้ ชอบหนังสือที่เป็นรูปเล่มมากกว่า ($\bar{X}=3.31$) การใช้งานผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ต้องปรับแสงและตัวอักษรบ่อย ($\bar{X}=3.08$) และอุปกรณ์มีความยุ่งยากในการเข้าใช้งาน ($\bar{X}=2.63$) ส่วนปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ระดับน้อยคือขั้นตอนการเข้าใช้งานมีความยุ่งยาก ($\bar{X}=2.55$)

2.3) ปัจจัยด้านการเรียนการสอน

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ด้านเอกสารการสอน ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ ด้านนโยบายสนับสนุนการเรียนการสอน และด้านการให้คำปรึกษา เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญใกล้เคียงกัน

2.3.1 ตัวแปรด้านเอกสารการสอน

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านเอกสารการสอนประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ประเด็นคือ 1) การผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 2) การเผยแพร่หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และ 3) การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร

1) การผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีแนวทางการผลิตเอกสาร 2 แนวทางคือ (1) อาจารย์ให้ทางห้องสมุดแปลงหนังสือที่ใช้ในการสอนให้ เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้รวมถึงการการแปลงหนังสือหายากให้เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเป็นการสงวนรักษาหนังสือหายากซึ่งทำให้เกิดรักษาได้นานและประหยัดพื้นที่ในการจัดเก็บ (2) อาจารย์ผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเองโดยห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาหรือหน่วยงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดำเนินการจัดการอบรมให้

2) การเผยแพร่หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ออกใหม่ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา การอบรม การเข้าใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากสำนักพิมพ์หรือบริษัทตัวแทนจำหน่าย รวมถึงการวิจารณ์ (Review) เนื้อหา ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นการเผยแพร่และกระตุ้น

ให้อาจารย์มีความสนใจในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มมากขึ้น เมื่ออาจารย์คุ้นเคยกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แล้ว ก็จะเป็นผู้เผยแพร่การใช้งานต่อไปยัง นักศึกษา ซึ่งรวมถึงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่อาจารย์ได้ผลิตเอง จะยังทำให้อาจารย์เผยแพร่การใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ตรงตามความต้องการมากยิ่งขึ้น

3) การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ซึ่งการสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการผลิตและการใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มากยิ่งขึ้น รวมทั้งทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้งานมากขึ้น เช่น การมีนโยบายการส่งเสริมให้อาจารย์ผลิต ตำราอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้ในการนำเนื้อหาไปสอนในชั้นเรียน และให้นักศึกษาได้อ่านเพิ่มเติม เป็นต้น

2.3.2 ตัวแปรด้านนโยบายสนับสนุนการเรียนการสอน

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านนโยบายสนับสนุนการเรียนการสอน ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ประเด็น คือ 1) งบประมาณและความคุ้มค่า 2) ความสอดคล้องและความเหมาะสมในการนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในการเรียน 3) การส่งเสริมให้อาจารย์ผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

1) งบประมาณและความคุ้มค่า ผู้บริหารคณะส่วนใหญ่ไม่ได้มีการกำหนดงบประมาณเกี่ยวกับทรัพยากรที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยตรงแต่จะขึ้นอยู่กับทางสถาบันอุดมศึกษาหรือทางห้องสมุดเป็นผู้จัดสรรงบประมาณ ซึ่งบางแห่งที่มีห้องสมุดของคณะจะมีการจัดสรรงบประมาณแยกตามภาควิชาแล้วนำไปจัดซื้อเอง แต่บางแห่งสามารถจัดซื้อ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยต้องมีการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งานของแต่ละสาขาวิชา ซึ่งมีการจัดสรร งบประมาณให้ครอบคลุมทุกสาขาวิชาตามความเหมาะสม

2) ความสอดคล้องและความเหมาะสมในการนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในการเรียน ซึ่งด้านการเรียนการสอนนั้นทางคณะมอบหมายให้เป็นความรับผิดชอบของอาจารย์ผู้สอน โดยสนับสนุน ให้ใช้ช่องทาง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยทางคณะให้อิสระกับอาจารย์ผู้สอนในการเลือกแหล่งข้อมูลและ ออกแบบแนวทางการสอนเอง ดังนั้นการใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จึงมีความสอดคล้อง และความเหมาะสมใน การนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในการเรียน

3) การส่งเสริมให้อาจารย์ผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ในการผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ นอกจากการกำหนดนโยบายให้อาจารย์ผลิตตำราอิเล็กทรอนิกส์และกระตุ้นให้อาจารย์แนะนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แก่ทางห้องสมุดแล้ว การกำหนดผลงานวิชาการของอาจารย์ โดยนับการผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์ถือเป็นผลงานทางวิชาการได้ จะทำให้เกิดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้การสนับสนุนเป็นโครงการผลิตผลงานวิชาการ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ และให้อำนาจความรู้ พร้อมทั้งมีการรณรงค์ให้มีการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการสร้างผลงานทางวิชาการ และทำผลงานวิชาการนั้นให้เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เป็น Open Source ได้

2.3.3 ตัวแปรด้านการให้คำปรึกษา

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านการให้คำปรึกษา ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ประเด็นคือ 1) การใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์ 2) การแนะนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้เรียน 3) การกำหนดขอบเขตเนื้อหาความต้องการในเชิงลึก

1) การใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์ การใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์ ทำให้อาจารย์ทราบแหล่งหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และมีความเข้าใจในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และสามารถเผยแพร่การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปสู่นักศึกษาได้ และทำให้การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยอาจารย์ที่เป็นนักวิจัยมีแนวโน้มการใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากกว่าอาจารย์ที่มุ่งเน้นการสอน

2) การแนะนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้เรียน ซึ่งมีการแนะนำเนื้อหาให้นักศึกษาเข้าไปใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละบทที่ได้มีการสอน โดยให้นักศึกษาเข้าไปใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ล่วงหน้าเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้ร่วมกันในครั้งต่อไป ทำให้นักศึกษา ค้นเคยในการใช้งานและสืบค้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

3) การกำหนดขอบเขตเนื้อหาความต้องการในเชิงลึก ซึ่งการกำหนดขอบเขตเนื้อหาความต้องการในเชิงลึกโดยอาจารย์ จะทำให้นักศึกษามีกรอบในการสืบค้น และมีเป้าหมายในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาค้นเคย และสามารถต่อยอดการสืบค้น ที่มีความลึกของเนื้อหา และความครอบคลุมในการค้นหาได้

2.4) ปัจจัยด้านแหล่งสารสนเทศ

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการสงวนรักษา ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดซื้อจัดหา ด้านการจัดการทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล และด้านการบริการสารสนเทศ เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญใกล้เคียงกัน

2.4.1 ตัวแปรด้านการจัดซื้อจัดหา

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านการจัดซื้อจัดหาประกอบด้วยประเด็นย่อย จำนวน 3 ประเด็นคือ 1) รูปแบบการจัดซื้อ 2) ความคุ้มค่า 3) การครอบคลุมทุกสาขาวิชา

1) รูปแบบการจัดซื้อ ซึ่งวิธีการจัดหาทรัพยากรของห้องสมุดนั้นมีการวางแผนการดำเนินงานโดยไม่แยกประเภทการจัดซื้อว่า ต้องการหนังสือ วารสาร หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือวารสารอิเล็กทรอนิกส์ แต่จะมองที่ความเหมาะสมของผู้ใช้บริการเป็นหลัก ผู้ใช้ที่เป็นอาจารย์เน้นให้มีการบอกรับวารสารเป็นส่วนใหญ่ และไม่ค่อยนิยมการนำเสนอหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มาให้จัดซื้อ อาจเป็นเพราะผู้ให้บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จัดทำและส่งข้อมูลรายชื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ล่าช้ากว่าสำนักพิมพ์ที่ส่งรายการหนังสือที่เป็นรูปเล่มมาแนะนำเสนอได้เร็วกว่า ด้านการบริหารงบประมาณการจัดสรรเพื่อซื้อหนังสือประเภทต่าง ๆ นั้น ผู้บริหารทรัพยากรของห้องสมุดส่วนกลางเน้นการจัดหาหนังสือด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์พื้นฐาน แต่การจัดหาทรัพยากรหนังสือเฉพาะทางของแต่ละสาขาจะเป็นหน้าที่การจัดหาของห้องสมุดของแต่ละคณะ โดยห้องสมุดของแต่ละคณะจะมีงบประมาณของตนเอง ซึ่งคณะกรรมการจะมีการนำเสนอความต้องการ

เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดมาพิจารณาจัดซื้อหนังสือโดยผ่านทางคนปกติ แต่หากหนังสือที่ต้องการซื้อ มีราคาแพง เช่นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นหนังสือเฉพาะทาง ก็สามารถร่วมมือกับ ห้องสมุดส่วนกลางในการจัดซื้อได้ และเมื่อจัดซื้อ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แล้วทางห้องสมุดได้มีการนำรายการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ นั้นเข้าระบบห้องสมุดอัตโนมัติเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการสืบค้น รูปแบบการจัดซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่นิยม นั้นเป็น การเช่าซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือต้องชำระค่าบริการเป็นรายปีแล้วผู้ใช้สามารถเข้าใช้บริการ ในฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ตามที่กำหนดได้ และเมื่อครบกำหนดแล้วสามารถเลือกเก็บหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ชื่อเรื่องที่ต้องการไว้ใช้ได้ตามมูลค่าการชำระเงิน โดยพิจารณาจากการเข้าใช้ฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของตัวแทนจำหน่ายหรือสำนักพิมพ์ในแต่ละปี แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และประมาณการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในปีถัดไป

2) ความคุ้มค่า ซึ่งการจำหน่ายหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) มี 2 รูปแบบ คือ (1) การจำหน่ายแบบผู้ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 1 copy กล่าวคือ หากมีการซื้อโดยผู้ใช้ 1 คน (1 user) จะมีการกำหนด code ของแต่ละ คนในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แต่ละเรื่อง จึงทำให้ผู้ใช้สามารถอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เฉพาะบุคคลเท่านั้น ไม่สามารถนำ code ไปใช้กับอุปกรณ์สื่อสารของผู้ใช้รายอื่นได้ (2) การจำหน่ายแบบ Unlimited Copy คือการใช้ copy หนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยไม่จำกัดจำนวนผู้ใช้ จะทำให้ผู้ใช้สามารถ อ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละเรื่องได้หลายคนในเวลาเดียวกัน ซึ่งในประเทศไทย สถาบันอุดมศึกษา สามารถซื้อแบบ unlimited License ที่จำหน่ายในราคาเหมาะสม และสามารถมีสิทธิ์ในการเข้าถึงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ไม่จำกัดจำนวนผู้ใช้ และราคาจะถูกกว่าการซื้อแบบ License ที่สามารถเข้าถึงและใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้เพียงสิทธิ์เดียว และสามารถซื้อแบบ Pick & Choose คือ การบอกรับสมาชิกรายปีที่ผู้ใช้สามารถเลือกหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ได้ตามจำนวนที่จ่ายเงิน นอกจากนี้ผู้ผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีการจดลิขสิทธิ์เช่นเดียวกับหนังสือที่เป็นรูปเล่ม ซึ่งผู้ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถดาวน์โหลดมาอ่าน และใช้งานได้แต่ไม่สามารถตีพิมพ์เพื่อนำไปเผยแพร่แก่ บุคคลอื่นได้ และด้วยพัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้หน่วยงานที่ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เช่นสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งสามารถซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่แตกต่างกันและนำมาแลกเปลี่ยน (Share) ทรัพยากรด้วยกัน จะทำให้ แต่ละสถาบันอุดมศึกษามีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ใช้ร่วมกันได้ เป็นการประหยัดงบประมาณในการจัดซื้อได้

3) การครอบคลุมทุกสาขาวิชา จากข้อมูลการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีข้อมูลและจัดหาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่สอดคล้องและครอบคลุมสาขาวิชาที่ต้องการ อีกทั้งมีการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันเอง โดยการกำหนดนโยบายให้นักศึกษาส่งงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ และผลงานทางวิชาการต่าง ๆ ของบุคลากรในสถาบัน ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อ นำมาเก็บรวบรวมไว้เป็นฐานข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อหาความรู้เฉพาะทาง ทำให้การค้นหาเนื้อหาในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จะตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการนำหนังสือหายาก (Rare Book) มาจัดทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (Digitize) และมีการจัดทำหนังสือ

อิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับคณะวิชา ทำให้ได้หนังสือที่ครอบคลุมทุกสาขาวิชาและตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานในสถาบันยิ่งขึ้น

2.4.2 ตัวแปรด้านการจัดการทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านการจัดการทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล ประกอบด้วยประเด็นย่อย จำนวน 4 ประเด็น คือ 1) การออกแบบคลังดิจิทัล 2) การพัฒนาคลังดิจิทัล 3) การจัดเก็บสารสนเทศดิจิทัล และ 4) การพัฒนา ช่องทางสืบค้นสารสนเทศดิจิทัล

1) การออกแบบคลังดิจิทัล ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถมีได้หลายประเภท และมีจากการใช้บริการจากสำนักพิมพ์ และการสร้างด้วยตนเอง ดังนั้นจึงต้องมีการออกแบบคลังดิจิทัลที่เหมาะสมเพื่อสร้าง คลังปัญญามหาวิทยาลัย (Intellectual Repository: IR) โดยอาจแบ่งประเภทเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) วารสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-journal) และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-document) ซึ่งฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีทั้งสาขาเฉพาะทาง และเป็นสหสาขาวิชา อีกทั้งหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีทั้งแบบเชิงพาณิชย์ (Subscribe) และแบบเปิด (Open Access)

2) การพัฒนาคลังดิจิทัล โดยการจัดทำแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลแล้วจัดหาทรัพยากรเข้ามาสู่ระบบ โดยสามารถวิเคราะห์จากภาพรวมของผู้ใช้บริการห้องสมุดและความต้องการของผู้ใช้บริการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดหาทรัพยากรที่ตรงกับความต้องการได้ รวมถึงการพิจารณาการจัดซื้อทรัพยากรห้องสมุดของแต่ละคณะ ข้อมูลอ้างอิงความต้องการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน ของอาจารย์แต่ละท่าน ทำให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีรายการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) ให้แก่ ผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น

3) การจัดเก็บสารสนเทศดิจิทัล สามารถจัดเก็บใน 2 ระบบคือ ระบบห้องสมุดอัตโนมัติเพื่อสามารถให้ สืบค้นผ่านระบบได้ (OPAC) และระบบการเข้าใช้ได้โดยการเชื่อมโยง (Link) ไปทางตัวแทนจำหน่ายหรือ สำนักพิมพ์ที่ให้บริการฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงในส่วนที่ได้ผลิตเอง

4) การพัฒนาช่องทางสืบค้นสารสนเทศดิจิทัล เพื่อให้เกิดการใช้งานสารสนเทศดิจิทัล จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าใช้งานได้อย่าง สะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการสืบค้นและเข้าถึง เช่น การเข้าใช้งานผ่านระบบออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าใช้งานผ่านเว็บไซต์ หรือการเข้าใช้งานผ่าน Mobile Application

2.4.3 ตัวแปรด้านการสงวนรักษา

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านการสงวนรักษา ประกอบด้วยประเด็นย่อย จำนวน 4 ประเด็น คือ 1) การคัดเลือกหนังสือหายาก 2) การสร้างความร่วมมือกับเจ้าของลิขสิทธิ์หนังสือหายาก 3) การดำเนินการแปลงหนังสือหายากเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และ 4) การรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล

1) การคัดเลือกหนังสือหายาก ตัวแทนจำหน่ายหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้อำนวยความสะดวกในการคัดเลือกหนังสือ โดยมีระบบการสื่อสารให้คำแนะนำในการจัดหาทรัพยากรห้องสมุด (Recommend to

Librarian) จากอาจารย์และผู้ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) ไปสู่บรรณารักษ์ห้องสมุด แล้วทางห้องสมุดได้มีการวิเคราะห์ความเหมาะสมในการเลือกมาทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

2) การสร้างความร่วมมือกับเจ้าของลิขสิทธิ์หนังสือหายาก มีแนวทางการวางแผนสำหรับการพัฒนาการผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในปัจจุบันได้ติดต่อเจ้าของลิขสิทธิ์หนังสือหายากและหนังสือบริจาคเพื่อขออนุญาตการนำหนังสือที่เป็นรูปเล่มเหล่านั้นแปลงเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ในอนาคตผู้เขียนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จะสามารถเขียนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แล้วนำไปวางไว้ที่ Cloud Computing ซึ่งจะลดขั้นตอนที่ซับซ้อน ทำให้ผู้เขียนจะสามารถเขียน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ด้วยโทรศัพท์มือถือแล้ว upload ขึ้น Cloud Computing และเผยแพร่ได้ทันที

3) การดำเนินการแปลงหนังสือหายากเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งการแปลงหนังสือหายากที่เป็นรูปเล่มแปลงเป็นไฟล์ดิจิทัลแล้วนำมาผลิตเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่เรียกว่า Digitization ต้องมีการเลือกความละเอียดในการสแกนให้เหมาะสมแก่การใช้งาน โดยสามารถเลือกเครื่องสแกนได้หลายแบบ ซึ่งเมื่อสแกนแล้วต้องมีการปรับปรุงความสมบูรณ์ของเนื้อหา (Cleaning) พร้อมทั้งมีการตกแต่งและซ่อมไฟล์ให้เกิดความสมบูรณ์ หลังจากนั้นมีการทำกระบวนการจัดการข้อมูล (Metadata) โดยการจัดทำการรู้จักอักขระด้วยแสง (Optical Character Recognition : OCR) เพื่อให้สามารถเข้าไปสืบค้นเนื้อหาได้

4) การรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล เนื่องด้วยปริมาณของทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลนั้นมีการเพิ่มขึ้นตลอดเวลา จึงต้องมีการจัดระเบียบข้อมูลให้สามารถรองรับการจัดเก็บและค้นหาข้อมูลได้ง่าย รวมถึง หน้าจอที่ใช้งานได้ง่าย เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้งานมากขึ้น ทั้งนี้จึงต้องมีการวางแผนและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม เพราะทรัพยากรดังกล่าวจะมีที่มาจากหลายแหล่ง และเนื่องจากเป็นไฟล์ดิจิทัลจึงอาจสูญหายหรือเกิดความผิดพลาด (Error) ได้ง่าย ทำให้การรวบรวมและการสำรองข้อมูลที่เหมาะสมจึงมีความจำเป็นและมีสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

2.4.4 ตัวแปรด้านการบริการสารสนเทศ

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านการบริการสารสนเทศ ประกอบด้วยประเด็นย่อย จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) ความต้องการเข้าใช้บริการ 2) การเข้าใช้บริการ และ 3) การแนะนำการใช้งานและการอบรมให้ความรู้เพื่อการใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ

1) ความต้องการเข้าใช้บริการ ซึ่งเดิมคนไทยยังไม่ค่อยเข้าถึงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากนัก แต่มีผู้ที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ แล้วนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลับมาใช้ โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอน ซึ่งได้เสนอความต้องการในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งประมาณการเติบโตของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่ร้อยละ 5-10 ต่อปี ซึ่ง แนวโน้มการเติบโตของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา และความต้องการเพื่อการเข้าใช้บริการ บางสถาบันมีการดาวน์โหลดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่น่าสนใจมาเก็บไว้ให้บริการสำหรับผู้ใช้บริการเฉพาะบุคลากรภายในสถาบันอุดมศึกษา บางแห่งได้มีการให้บริการเชิงรุกโดยการ สืบหาข้อมูลการให้บริการ ได้แก่

ความต้องการในเนื้อหาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และความนิยมการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้บริการเพื่อให้ทราบเนื้อหาในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ใช้สนใจ ซึ่งเมื่อมีรายการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่มีเนื้อหาในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อยู่ในกลุ่มของผู้ใช้ที่สนใจนั้น ผู้ให้บริการจะทำการสรุปเนื้อหาย่อ (Review) ของเนื้อหาในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้น เพื่อนำเสนอให้กับผู้ใช้บริการที่สนใจหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างเหมาะสม

2) การเข้าใช้บริการ ซึ่งความสำคัญของการพัฒนาระบบเพื่อความสะดวกในการให้บริการและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ทำให้มีการออกแบบ และพัฒนาระบบปฏิบัติการในการค้นหาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษา แบ่งช่องทางการเข้าใช้บริการได้เป็น 3 ช่องทาง คือ (1) การเข้าใช้บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ผ่าน IP Address ในเครือข่ายของสถาบันอุดมศึกษา โดยเข้าบริการผ่านเว็บไซต์ (2) การเข้าใช้บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยผ่านเครือข่ายเฉพาะส่วน (Virtual Private Network : VPN) ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาจากทุกสถานที่ได้ตลอดเวลา โดยเปรียบเสมือนผู้ใช้บริการได้เข้ามาใช้งานภายในสถาบันอุดมศึกษาและผู้ใช้บริการสามารถแนะนำรายชื่อนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่ต้องการใช้ผ่าน เว็บไซต์ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาโดยใช้ VPN ได้เช่นเดียวกัน (3) การเข้าใช้บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ผ่านโปรแกรมบนอุปกรณ์มือถือโดยตรง (Mobile Application)

3) การแนะนำการใช้งานและการอบรมให้ความรู้เพื่อการใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีการจัดอบรม แนะนำการใช้งาน และให้ความรู้เพื่อการใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยโดยสถาบันเอง หรือจัดร่วมกับผู้ผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการจัดทำคำแนะนำผ่านคลิปวิดีโอเพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา

2.4.5 ตัวแปรด้านการประชาสัมพันธ์

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านประชาสัมพันธ์ประกอบด้วยประเด็นย่อย จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) เนื้อหาของการประชาสัมพันธ์ 2) รูปแบบการประชาสัมพันธ์ และ 3) การดำเนินการประชาสัมพันธ์

1) เนื้อหาของการประชาสัมพันธ์ โดยจะประกอบด้วย (1) ซึ่งให้เห็นข้อดีในการใช้งาน ทั้งเรื่องการประหยัดพื้นที่ในการจัดเก็บ การรักษาโดยไม่มีขีดจำกัด เหมาะกับยุคปัจจุบันที่ส่วนใหญ่มีการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (2) วิธีการใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่การ Log in เข้าระบบ การสืบค้น จนถึง การดาวน์โหลดเป็นเล่มจากฐานข้อมูล

2) รูปแบบการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันอุดมศึกษามีการใช้รูปแบบของการจัดกิจกรรมทั้งกิจกรรมการอบรมการใช้งาน กิจกรรมการแนะนำหนังสือใหม่ กิจกรรมแข่งขันชิงรางวัล การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ หรือการประชาสัมพันธ์เชิงรุก การจัดทำคู่มือการเข้าใช้ฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือคลิปวิดีโอการเข้าใช้ฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การเปิดให้ทดลองใช้งานฐานข้อมูลและทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล

3) การดำเนินการประชาสัมพันธ์ ตามรูปแบบการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว มีการเผยแพร่ทางตรง ผ่านการดำเนินกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกห้องสมุด มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และช่องทางออนไลน์ของห้องสมุด การเข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ การเข้าไปนำเสนอหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในที่ประชุมของคณะกรรมการบริหารคณะโดยตรง เพื่อส่งข้อมูลตรงแก่อาจารย์ผู้เป็น กลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดการใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในวงกว้าง

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางตรงที่มีผลต่อการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ใช้ โดยตัวแปรที่มีผลต่อการใช้นมากที่สุดคือ การรับรู้ประโยชน์ ตัวแปรรองลงมาคือ เครื่องมือที่ใช้อ่านทัศนคติ และแรงจูงใจ ส่วนปัจจัยทางอ้อมที่มีผลต่อการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นด้านการเรียนการสอนและปัจจัยด้านแหล่งบริการทรัพยากรสารสนเทศ นั้นตัวแปรที่มีผลต่อการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คือด้านเอกสารการสอน ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการสงวนรักษา

1) ผลการวิจัยปัจจัยทางตรงที่มีผลต่อการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ พบว่า ปัจจัยด้านผู้ใช้นั้น มีตัวแปรด้านการรับรู้ประโยชน์ ตัวแปรด้านความง่ายในการใช้ และตัวแปรด้านทัศนคติมีผลต่อการใช้นค่อนข้างมาก ส่วนตัวแปรด้านแรงจูงใจในการใช้ มีผลต่อการใช้นปานกลาง โดยตัวแปรด้านการรับรู้ประโยชน์มีผลต่อการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุดจากตัวแปรทั้งหมด ซึ่งการเข้าถึงเนื้อหาของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างรวดเร็วนั้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีความต้องการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งเมื่ออาจารย์ได้แนะนำให้มีการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จะเกิดการกระตุ้นให้เกิดการใช้นมากที่สุด โดยการได้รับแรงจูงใจในการใช้โดยเฉพาะการแนะนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากอาจารย์ที่มอบหมายให้ทำงานส่ง (Choorueangsuk 2009 ; Silas, 2012) รองลงมาเป็นเพื่อนและบุคลากรห้องสมุด ซึ่งเห็นได้ว่าผู้สอนมีส่วนที่ทำให้เกิดการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ ส่วนปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลต่อการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้นพบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์เห็นว่า สัญญาณอินเทอร์เน็ตทั้งที่ไม่ครอบคลุมและไม่มีความเสถียรทำให้นักศึกษาไม่ยอกลงใจใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด รองลงมาจะเป็นการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ผ่านอุปกรณ์พกพาซึ่งทำให้เสียสายตา ปวดเมื่อยและต้องมีการปรับแสงและตัวอักษรบ่อย ซึ่งเป็นเหตุให้ไม่อยากที่จะใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไม่ว่าจะผ่านอุปกรณ์พกพาหรือเครื่องคอมพิวเตอร์จะทำให้เสียสุขภาพทางสายตาทั้งนั้น (Khemakrothai 2015 ; Gregory, 2008)

2) ผลการวิจัยปัจจัยทางอ้อมที่มีผลต่อการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ พบว่า ปัจจัยด้านการเรียนการสอนและปัจจัยด้านแหล่งสารสนเทศ นั้นเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย 1) อาจารย์ผู้สอนแนะนำสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ให้ผู้เรียนได้เข้าไปค้นคว้า (Falc, 2013) 2) ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีการประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อย่างทั่วถึงทั้งอาจารย์และนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Choorueangsuk (2009) ที่กล่าวว่า

ห้องสมุดควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการให้บริการทางด้านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ทั่วถึงและได้มีการแนะนำการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้สนใจที่มีความต้องการใช้บริการ (Croft & Davis, 2010)

3) ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาสร้างช่องทางการเข้าใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้สะดวกรวดเร็ว (Dewan, 2012)

4) มีการอบรมค้นคว้าข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและสำนักพิมพ์ (Tsai, 2012) ส่วนอาจารย์ผู้สอนนั้นก่อนที่จะแนะนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้เรียน อาจารย์ต้องมีการรับรู้เกี่ยวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จากการจัดสัมมนาของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Hoseth & McLure (2012) ที่กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยต้องมีการเรียนรู้วิธีการในการเข้าใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้เข้าใจการทำงานของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้นได้มากขึ้น

5) อาจารย์สามารถผลิตตำราอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการสอนได้ (Chan & Lai, 2005) และสิ่งที่อาจารย์จะผลิตตำราอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารคณะเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน (Saunders, 2015) โดยต้องเห็นความสำคัญของห้องสมุดและมีความร่วมมือซึ่งกันและกัน

6) ผู้บริหารคณะนั้นจะมีการสนับสนุนก็ต่อเมื่อทราบความคุ้มค่าของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์แหล่งสารสนเทศดิจิทัลให้เกิดความเหมาะสม (Botero, Carrico, Dygert & Lightcap, 2009)

7) ผู้บริหารห้องสมุดสถาบันได้เข้าไปดำเนินการเชิงรุกโดยเข้าไปชี้แจงเพื่อพิจารณาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในที่ประชุมบริหารของคณะ ส่วนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้มีการผลิตจากอาจารย์ การจัดหาจากสำนักพิมพ์หรือตัวแทนจำหน่าย และได้จากห้องสมุดที่นำหนังสือหายากหรือหนังสือที่เป็นลิขสิทธิ์ของสถาบันอุดมศึกษาแปลงเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ นำมาสงวนรักษาเก็บไว้เป็นฐานข้อมูล ซึ่งการจัดหาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากผู้ผลิตหรือตัวแทนจำหน่ายนั้น จะต้องดูจากเงื่อนไขการตลาดและความต้องการใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้นเพื่อนำมาประเมินความคุ้มค่า

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ด้านห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาควรเผยแพร่การรับรู้ประโยชน์ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้ใช้บริการให้มากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้ใช้บริการห้องสมุดได้เข้าใจถึงคุณค่าของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีมากกว่าการใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลา และควรมีการประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์และอาจมีการแนะนำเนื้อหาในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้ใช้บริการได้ทราบเนื้อหาพอสังเขปได้อย่างทั่วถึง ซึ่งต้องมีการบริการเชิงรุกด้านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้แก่คณาจารย์เพื่อให้อาจารย์นั้นเผยแพร่ต่อไปยังนักศึกษาได้

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ด้านการจัดการเรียนการสอน

อาจารย์ผู้สอนควรแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลซึ่งรวมไปถึงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับนำเนื้อหาไปใช้ในการเรียนการสอนและการวิจัย แล้วนำแหล่งสารสนเทศดิจิทัลไปเผยแพร่ให้กับผู้เรียน อีกทั้งควร

สร้างทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลให้เพิ่มขึ้นเพื่อให้เนื้อหาของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ครอบคลุมองค์ความรู้ที่ใช้ในการเรียนการสอน

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาทดลองเปรียบเทียบปัจจัยที่เกิดจากการใช้หนังสือที่เป็นรูปเล่มกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อศึกษาประโยชน์และอุปสรรคที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรสารสนเทศทั้งสองประเภท

3.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลการต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี หรือ ในกลุ่มสาขาทางด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับ กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ที่ได้วิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Bansal, G. (2011). E-book usage: Role of environmental consciousness personality and past usage. *Journal of Computer Information Systems*, 52(2), 93-104.
- Beisler, A., & Kurt, L. (2012). E-book workflow from inquiry to access: Facing the challenges to implementing e-book access at the University of Nevada, Reno. *Collaborative Librarianship*, 4(3), 96-116.
- Botero, C., Carrico, S., Dygert, C., & Lightcap, P. (2009). E-Books: The Past Is Not the Future. *Florida Libraries*, 52(2), 10-15.
- Chan, G. R.Y.C. & Lai, J. K. (2005). Shaping the strategy for e-books: A Hong Kong perspective. *Library Collections, Acquisitions and Technical Services*, 29, 205-219.
- Choorueangsuk, J. (2009). *The usage of and needs for electronic books : a case study in the health science library, prince of Songkla university*. Songkha: Prince of Songkla University. [in Thai]
- Chu, H. (2003). Electronic books: Viewpoints from users and potential users. *Library Hi Tech*, 21(3), 340-346.
- Croft, R., & Bedi, S. (2005). eBooks for a distributed learning university: The Royal Roads University case. *Journal of Library Administration*, 41(1), 113-137.
- Croft, R., & Davis, C. (2010). E-books revisited: Surveying student e-book usage in a distributed learning academic library 6 years later. *Journal of Library Administration*, 50(5-6), 543-569.

- Dewan, P. (2012). Are books becoming extinct in academic libraries? *New Library World*, 113(1/2), 27-37.
- Falc, E. O. (2013). An assessment of college students' attitudes towards using an online e-textbook. *Interdisciplinary Journal of E-Learning & Learning Objects*, 9, 1-12.
- Gregory, C. L. (2008). "But I want a real book" An investigation of undergraduates' usage and attitudes toward electronic books. *Reference & User Services Quarterly*, 47(3), 266-273.
- Hoseth, A., & McLure, M. (2012). Perspectives on e-books from instructors and students in the social sciences. *Reference & User Services Quarterly*, 51(3), 278-288.
- Hwang, J.-Y., Kim, J., Lee, B. and Hwan Kim, J. (2014). Usage patterns and perception toward e-books: Experiences from academic libraries in South Korea. *The Electronic Library*, 32(4), 522-541.
- Khemakrothai, W. (2015). E-book Usage of Students in Kasetsart University. *PULINET Journal*, 2(2), 37-44. [in Thai]
- Lamothe, A. (2013). Factors influencing the usage of an electronic book collection: Size of the e-book collection, the student population, and the faculty population. *College & Research Libraries*, 74(1), 39-59.
- Li, C., Poe, F., Potter, M., Quigley, B., & Wilson, J. (2011). *UC libraries academic e-book usage survey*. UC Office of the President: California Digital Library. Retrieved from <https://escholarship.org/uc/item/4vr6n902>
- Ramaiah, C.K. (2012a). E-books: Past, present and future. *DESIDOC Journal Of Library & Information Technology*, 32(2), 79-82.
- Ramaiah, C.K. (2012b). Users' perception about e-books in India. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*, 32(2), 86-94.
- Rogers, E.M. & Shoemaker, F.F. (1971). *Communication of Innovations : A cross cultural approach*. New York: The Free Press.
- Saunders, L. (2015). Academic libraries' strategic plans: Top trends and under-recognized areas. *Journal of Academic Librarianship*, 41(3), 285–291.

Tsai, W-C. (2012). A study of consumer behavioral intention to use e-books: the Technology Acceptance Model perspective. *Innovative Marketing*, 8(4), 55-66

Wilson, T. (1997) . Electronic publishing and the future of the book. *Information Research*, 3(2)
Available from <http://informationr.net/ir/3-2/paper39.html>